

OPVOLGING VAN HET VERSLAG 'ARMOEDE UITBANNEN'

3. Fiscaliteit als middel voor sociale cohesie

Er is met de organisaties op het terrein geen specifiek overleg gevoerd over fiscaliteit. Het onderwerp kwam echter wel verschillende keren aan bod tijdens het overleg over andere thema's. De volgende pagina's zijn gebaseerd op de opvolging van het Verslag 2005 en de recente wetgevende actualiteit, zonder daarbij een al te ingewikkelde analytische benadering voor te staan. Dit hoofdstuk schetst in eerste instantie een meer algemeen beeld van het fiscaal beleid, alvorens specifiek in te gaan op de sociale problematiek. De parafiscaliteit¹ staat in deze bijdrage niet centraal, maar komt wel herhaaldelijk aan bod.

Het fiscaal beleid heeft de jongste twee jaar geen grondige wijzigingen ondergaan. De logica van de in 2001 begonnen fiscale hervorming is niet ter discussie gesteld. De belangrijkste wijzigingen die tijdens de twee jongste aanslagjaren zijn doorgevoerd, hebben vooral betrekking op de uitbreiding van de draagwijdte van sommige maatregelen.

Zo hecht de regering steeds meer belang aan de **milieu- en energieproblematiek**. Zowel energiebesparende investeringen als het gebruik van het openbaar vervoer voor het woon-werkverkeer of nog de aankoop van schone wagens - een maatregel die werd ingevoerd tijdens het aanslagjaar 2007 - worden elk jaar door steeds fiscaal interessantere stimuli aangemoedigd.

De regering heeft eveneens de **lasten op de gezinnen** willen verlagen. Enerzijds door het fiscaal vrijgesteld bedrag te verhogen in geval van permanente opvang van familieleden (ouders, (over)grootouders, broers of zussen) ouder dan 65 jaar.² Anderzijds door jongeren die een vakantiejob uitoefenen toe te laten om, onder bepaalde voorwaarden, ten laste van hun ouders te blijven.

Er zijn drie fiscale of parafiscale maatregelen met sociale inslag waarop we graag even de aandacht richten.

Inzake werkgelegenheid is de vermindering van de persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen voor loontrekkenden met een laag loon, de **'werkbonus'** genoemd, verhoogd. Die kan vandaag 140 euro bedragen voor bedienden en 151,2 euro voor arbeiders met de laagste lonen. Bovendien zijn er meer gezinnen die van deze maatregel kunnen genieten, omdat de loondrempel waaronder de maatregel van toepassing is naar boven werd herzien.³ De waarde van de vermindering staat in functie van het loon en daalt naargelang dat hoger is. Deze maatregel werd voorgesteld als vervanger van het belastingkrediet, vanaf 1 januari 2005.⁴ Hij bestond feitelijk al sinds 2000⁵, maar heeft vanaf 2005 een nieuwe naam gekregen en aan belang gewonnen, door de omvang van de toegekende steun en de verbreding van de doelgroep die daarvoor in aanmerking komt. Vandaag compenseert de verhoging van het bedrag van de tegemoetkoming de afschaffing van het belastingkrediet, en de inkomstenderving die daarmee gepaard ging. Daar waar het belastingkrediet een fiscale maatregel was, heeft de vermindering van de persoonlijke bijdragen invloed op de inkomsten van de sociale zekerheid (parafiscaliteit).⁶ Zoals vermeld in het Verslag 2005, zijn sommigen de mening toegedaan dat de werkbonus het principe op de helling zet dat iedereen bijdraagt tot het herverdelingsstelsel in de zin dat sommige werk-

¹ De parafiscaliteit of parafiscale bijdragen zijn de bijdragen die werknemers en werkgevers betalen aan de sociale zekerheid.

² Het nettobedrag van de eigen inkomsten waarover die naaste familieleden mogen beschikken zonder deze fiscale vrijstelling in het gedrang te brengen, is trouwens ook aanzienlijk gestegen.

³ De tussenkomst geldt voor wie maandelijks minder dan 2035,96 euro bruto verdient. Het bedrag van de vermindering is maximaal voor lonen lager dan of gelijk aan 1234,23 euro.

⁴ Merken we evenwel op dat het belastingkrediet opnieuw is ingevoerd voor statutaire ambtenaren met lage lonen. De 'werkbonus' kan immers alleen maar genoten worden als er sprake is van een arbeidsovereenkomst. Voor het belastingjaar 2008 zullen zij die minder dan 17 590 euro per jaar verdienen een fiscaal voordeel genieten dat kan oplopen tot 990 euro.

⁵ Wet van 20 december 1999 tot toekenning van een vermindering van de persoonlijke bijdragen van sociale zekerheid aan werknemers met lage lonen, *Belgisch Staatsblad*, 26 januari 2000.

⁶ Het bedrag van de alternatieve financiering van de sociale zekerheid via een transfer van inkomsten uit btw wordt verhoogd om het verlies aan inkomsten te compenseren.

nemers geen of minder persoonlijke bijdragen betalen. Het doet eveneens de delicate vraag van de loonval rijzen: wil een werkgever een bediende een hoger nettoloon geven, dan zal hij het brutoloon des te meer moeten verhogen omdat hij het verlies van de vermindering van de persoonlijke bijdragen moet compenseren.

Daarnaast is er het **onbeperkt uitstel van de invordering van sommige schulden**⁷, een bepaling die bestemd is voor personen met een fiscale schuldenlast. Het gaat om een totale kwijtschelding van de fiscale schuld, onder bepaalde voorwaarden, zoals niet meer in staat zijn te betalen, zonder daarbij zijn eigen insolventie georganiseerd te hebben, en de jongste vijf jaar geen gebruik gemaakt hebben van de maatregel. De aanvraag moet trouwens betrekking hebben op fiscale schulden die niet het voorwerp uitmaken of zouden kunnen uitmaken van een betwisting.

Tot slot werd er tot 18 april 2007 een belastingkrediet ten belope van 21% van de aankoopprijs zonder btw toegekend voor de aankoop van een pakket '**internet voor iedereen**'.⁸

Het Verslag 2005 stelde dat **de fiscale keuzes het type maatschappij bepalen waarin wij willen leven**, door de invloed die ze hebben op de kwaliteit van de openbare diensten en op de sociale ongelijkheid. De goedkeuring van deze verschillende maatregelen laat niet toe te besluiten dat het huidige fiscaal beleid de inkomensongelijkheid, die nochtans toeneemt, helpt weg te werken, zoals de verschillende verslagen van het Steunpunt sinds het Algemeen Verslag over de Armoede aanbevelen.

Resolutie 12 van het Verslag 2005 vroeg te voorzien in **compensatiemechanismen voor belastingaftrek** voor gezinnen die niet belast worden. Het belastingkrediet⁹ dat wordt toegekend bij de aankoop van een pakket 'internet voor iedereen' gaat in die richting. Blijft het feit dat het huidige beleid meestal voorrang geeft aan belastingvermindering of fiscale vrijstelling wat het bestaan van een fiscaal draagvlak veronderstelt. Op het vlak van energie is de paradox hemeltergend. Kwetsbare gezinnen worden vaak geconfronteerd met hoge gas- en elektriciteitsfacturen, want hun woning is over het algemeen slecht geïsoleerd en slecht uitgerust. Er zou dus prioriteit moeten worden verleend aan energiebesparende maatregelen voor die gezinnen; heel wat van die gezinnen vallen echter feitelijk door de mazen van een van de belangrijkste ingevoerde maatregelen, de fiscale aftrek.¹⁰ Dezelfde opmerking geldt voor de steun voor opvang van naaste familieleden ouder dan 65 jaar. Bovenvermelde resolutie blijft vandaag dan ook volledig relevant.

De deelnemers aan overleg van het Steunpunt onderstrepen dat bepaalde fiscale maatregelen niet in het voordeel werken van hen die over de minste middelen beschikken. Integendeel, ze komen aan anderen ten goede, zelfs aan hen die daar helemaal geen nood aan hebben. Voeg daaraan toe dat, zoals vermeld in het Verslag 2005, de belastingverminderingen impliceren dat de staat vrijwillig afstand doet van inkomsten, wat een rechtstreekse impact heeft op de diensten die de staat zijn burgers kan aanbieden. En terwijl de koopkracht stijgt van hen die de fiscale maatregelen vooral genieten, blijft die van de kwetsbare gezinnen nagenoeg ter plaatse trappelen. Het zijn daarenboven diezelfde gezinnen die het sterkst getroffen worden door een verminderde terugbetaling van geneesmiddelen of de stijgende prijzen van de tickets en abonnementen voor openbaar vervoer waartoe de inkomstandaling van de staat zou kunnen leiden.

⁷ Rechtstreekse bijdragen vanaf 1 januari 2005 en btw (heeft enkel betrekking op natuurlijke personen die, tijdens een vorige beroepsactiviteit, btw-plichtig waren, maar dat nu niet meer zijn) vanaf 18 mei 2007.

⁸ Dat pakket omvat ten minste een computer (desktop of laptop) met kaartlezer die toelaat de elektronische identiteitskaart te gebruiken, basissoftware, aansluiting op een breedbandnetwerk, een internetabonnement van 12 maanden en een basisopleiding over het gebruik van de computer en internet. De pakketten moeten erkend zijn. Het maximaal bedrag van de tegemoetkoming bedraagt per belastingplichtige 147,5 euro voor een desktop en 172 euro voor een laptop. De OCMW's konden tot 30 april 2007 een maximale subsidie van 175 euro toekennen aan hun gebruikers, die met name kon worden aangewend om de aankoop van een pakket 'internet voor iedereen' te financieren.

⁹ Het belastingkrediet stelt ook de kwaliteit van de fiscale statistieken ter discussie. Tot vandaag heeft de administratie van Financiën immers geen nauwkeurig beeld van de personen die van een dergelijke maatregel zouden kunnen genieten. De kwaliteit van die statistieken zou idealiter dus verbeterd moeten worden, zoals reeds gesuggereerd werd in het Verslag 2005 van het Steunpunt.

¹⁰ Voor het aanslagjaar 2005 zal het plafond van de aftrek 2600 euro bedragen.

In dezelfde zin reduceert de fiscale hervorming die vanaf 2001 is doorgevoerd de **progressiviteit van de belastingen**, die de onontbeerlijke herverdeling van rijkdom toelaat. Deze progressiviteit houdt in dat een hogere aanslagvoet geldt voor wie meer verdient. De personenbelasting wordt op die manier geheven. De afschaffing van de hoogste belastingvoeten (52,5% en 55%) vanaf belastingjaar 2005 druist tegen deze sociale logica in. Hetzelfde geldt voor de uitbreiding van de inkomensschijf waarop 40% wordt geheven. De doorgevoerde wijzigingen zijn in eerste instantie, soms aanzienlijk, in het voordeel van de gegoede gezinnen. Door de inkomsten van de staat te verminderen en de progressiviteit van de belasting af te kalven, straffen deze hervormingen in eerste instantie, zelfs al is dat onrechtstreeks, de lagere klassen.

Sommigen bekritisieren tot slot de zwakte van de **strijd tegen de fiscale fraude**, waardoor de staat kostbare inkomsten misloopt.

Wat de parafiscaliteit betreft, drong het Verslag 2005 aan op de noodzaak de **financieringsbronnen van de sociale zekerheid uit te breiden**, om de bijna exclusieve en op lange termijn onhoudbare inhoudingen op inkomsten uit arbeid te vermijden. In die zin haalde het verslag de Algemene Sociale Bijdrage aan. Het deel 'alternatieve financiering' van het Generatiepact gaat in die richting. Het voert immers nieuwe vormen van alternatieve financiering voor de sociale zekerheid in, met name via een transfer van 32,5% van de accijnzen op tabak, van 15% van de roerende voorheffing en, vanaf 2007, van een bedrag dat overeenstemt met het terugverdieneffect personenbelasting en vennootschapsbelasting van de nieuwe maatregelen ter vermindering van de werkgeversbijdragen vanaf 2006. De alternatieve financiering uit de btw is trouwens in 2005 toegenomen. Er dient evenwel opgemerkt te worden dat het daar niet gaat om nieuwe inkomsten voor de staat, maar om transfers van bestaande inkomsten.

Aanbevelingen

Deze bijdrage beperkt zich tot de opvolging van een deel van het beleid dat de minister van Financiën ten uitvoer brengt. De problematiek van een rechtvaardige en solidaire fiscaliteit is echter extreem ingewikkeld. Die doet vele vragen rijzen, waarvan oriëntatie III van het Verslag 2005 de contouren schetst. Daarin werden een aantal aanbevelingen – in de vorm van resoluties – over dit thema geformuleerd. Volgende aanbevelingen willen we graag terug onder de aandacht brengen:

- **De horizontale rechtvaardigheid, dit wil zeggen een evenwichtige belasting van de inkomsten, ongeacht hun oorsprong, moet bevorderd worden:** dat gebeurt met name door een toegenomen transparantie en harmonisering van de belastingvoeten op roerende inkomsten, net als door een herziening van de kadastrale inkomens. Niets rechtvaardigt immers dat inkomsten uit arbeid meer belast worden dan roerende¹¹ of onroerende inkomsten, zoals vandaag de dag het geval is. Om het evenwicht te herstellen – hetgeen noodzakelijk is – mag evenwel niet geopteerd worden voor neerwaartse correctie. Anders bestaat het risico dat de dienstverlening aan de bevolking afbrokkelt.
- **De fiscale maatregelen die bestemd zijn voor heel de bevolking moeten aangepast worden aan de financiële situatie van kwetsbare gezinnen:** fiscale verminderingen of vrijstellingen, die niet in het voordeel spelen van gezinnen die niet of laag belast worden, dienen gecompenseerd door andere maatregelen, zoals het belastingkrediet.
- **Er moet voorrang worden verleend aan de rechtstreekse fiscaliteit boven de onrechtstreekse fiscaliteit (btw, accijnzen...)** die alle consumenten evenveel belast, ongeacht hun inkomen.

Tekst vertaald uit het Frans

¹¹ Dat is overduidelijk waar wat de nominale belastingvoeten betreft, maar blijft eveneens waar als we naar de effectieve belastingvoet kijken, dit wil zeggen deze die gebaseerd is op de reële besparing (die rekening houdt met het verlies aan koopkracht door de inflatie). Het inkomen uit arbeid is immers geïndexeerd en evolueert dus om de inflatie te compenseren, wat niet het geval is met roerende inkomsten. Zie Hoge Raad voor Financiën. (2007). *Belasting op arbeid, werkgelegenheid en concurrentievermogen*. http://docufin.fgov.be/intersalgnl/hrfcsf/adviezen/PDF/HRF_fisc_arbeid_2007.pdf (21-10-2007).